

175 éve a figyelem központjában – a 20 millió éves Ipolytarnóci Ősmaradványok

A világhírű Ipolytarnóci Ősmaradványok 175 évvel ezelőtt elkezdődött földtani kutatásához és geológiai tanösvénye folyamatos túravezetéseihez 25 évvel ezelőtti bevezetéséhez kötődően a **Bükk Nemzeti Park Igazgatóság**, mint a terület kezelője, **2011 október 20-án jubileumi megemlékezést** tartott. A rendezvényre az Ipolytarnóci Ősmaradványok természetvédelmi terület **Ősvenyő Belépő fogadóépületében** került sor.

A terület az összeurópai természeti örökség része, Európa Diplomás és egyben a világ első, határokon átnyúló nemzetközi geoparkjának, a szlovák-magyar Novohrad-Nógrád Geoparknak a beléptető kapuja. 20 millió évvel ezelőtt egy vulkáni katasztrófa pusztította el, s egyben konzerválta páratlan értékeit, ezért Ősvilági Pompeji -nek is nevezik. Az elmúlt évek legújabb fejlesztései révén a terület világszínvonalú interpretációs eszközökkel gazdagodott, kontinensünk egyik legösszetettebb és látványosan kiépített ősmaradvány lelőhelyévé, a geoturizmus fellelegvárává vált.

A jubileumi visszatekintés lehetőséget adott arra is, hogy emléktábla avatással megemlékezzenek a magyar föld Ipolytarnócot kutató jeles tudósairól, kiemelten Kubinyi Ferencről, aki 1836-ban kezdte el a terület feltárását.

Az Emlékezés Programja

2011. október 20, 13 óra

Megnyitó: **Dudás György** (Bükk Nemzeti Park Igazgatóság)

Levezető elnök: **Dr. Haas János** (elnök, Magyarhoni Földtani Társulat)

Előadások:

Dr. Kecskeméti Tibor (Magyar Természettudományi Múzeum):

Kubinyi Ferenc, a paleontológus

Dr. Tardy János (Nógrádi Geopark Egyesület):

Kubinyi Ferencről a Novohrad–Nógrád Geoparkig

Dr. Juhász Árpád, geológus:

Recens ipolytarnóci analógia keresése az Amerikai Egyesült Államokban

Dr. Mártonné dr. Szalay Emőke (Eötvös Loránd Geofizikai Intézet):

Paleomágneses jelzőszintek és mágneses polaritás, avagy mit mond a paleomágnesség az ipolytarnóci vulkanitok koráról

Dr. Hably Lilla (Magyar Természettudományi Múzeum):

Ipolytarnóc ősnövénytanai értékei

Dr. Kordos László (Magyar Állami Földtani Intézet):

Ipolytarnóc evolúciója

15.30: **Különleges bemutatóhely-bejárás, rendhagyó vezetés a geológiai tanösvényen**

Vezettek: az **emlékezés előadói** és **Szarvas Imre** (Bükk Nemzeti Park Igazgatóság)

Háttéranyag:

A terület jelentősége:

Budapesttől 140 km-re található kontinensünk egyik legösszetettebb és látványosan kiépített ősmaradvány lelőhelye, az **Ipolytarnóci Ősmaradványok Természettvédelmi Terület**.

A terület geológiai és őslénytani értékei (cápa fogak, levéllenyomatok, kövesedett fák és őseletnyomok), egykori különleges ősföldrajzi helyzetének és az őskörnyezetét elpusztító, betemető vulkáni katasztrófának, valamint a speciális megmaradási konzerválódási körülményeknek és felszínre kerülésének köszönhetően válhattak közkinccsé.

Az előfordulás tudományos jelentőségét jelzi, hogy a földtudományok művelői számára egyfajta zarándokhely.

Ipolytarnóc az alsó miocén korból származó, 23-17 millió éves, világhírű kőületeket tartalmazó földtani képződményei, klasszikus földtani alapszelvénye, egykori élőhelyeinek változatossága és a páratlan megtartású szárazföldi őselőhelye miatt képezi az emberiség természeti örökségének részét.

Míndezért- és a terület természetvédelmi kezelésének színvonaláért - a terület 1995-ben Európa Diplomát kapott. Központi magja - Tarnóci Őselőhely néven - 2000-ben felkerült a Világörökség Várományosi Listájára, nevezése folyamatban van.

A világ ez idáig legnagyobbnak leírt megkövesedett pinus-féléjén (fenyő) 1836-ban végzett először feltárást és tudományos vizsgálatot **Kubinyi Ferenc**, a Magyarhoni Földtani Társulat alapítója. A megkövült fatörzs egy része fölél Kubinyi kezdeményezésére 1866-ban védőboltozatot emeltek, amely a világ egyik első olyan épülete volt, amelyet ősmaradvány helyszíni védelme érdekében emeltek.

Európa Diploma:

Létrehozása, 1965 óta az Európa Diploma kitüntető címét különleges jelentőséggel bíró európai területeknek ítéli oda az Európa Tanács. Azon védett területek érdemelhetik ki, melyek kiemelkedő tudományos, természeti, kulturális vagy esztétikai értékekkel bírnak és egyben megfelelő oltalom alatt állva kezelésük példaértékű.

A Diploma rangját megőrizni hivatott, hogy szigorú felülvizsgálati követelményei vannak, hiszen csak 5 éves időtartamra szól és megítélésekor ajánlásokat is megfogalmaznak.

Éves jelentések, helyszíni vizsgálatok, terepszemlék és széleskörű szakértői vélemények alapján a cím újabb 5 évre meghosszabbítható, de ez nem automatikus, a kezelésben fellépő kedvezőtlen folyamatokra, ajánlások be nem tartására válaszul a diploma vissza is vonható, sajnos erre már több esetben is került sor.

A jelenleg 26 országra kiterjedő, 70 diplomás területet felsorakoztató összeurópai természeti értéklistán 3 magyarországi terület található. A pilisi lennek otthont adó Szénás-hegyek és a világhírű Ipolytarnóci Ősmaradványok 1995-ben, a Tihanyi félsziget utóvulkáni képződményei pedig 2003-ban érdemelték ki az Európa Diplomát.

A Geopark jelentése:

A világ első, határokon átnyúló nemzetközi geoparkjának, az Európai Geoparkok Hálózatának és az UNESCO által támogatott Globális Geoparkok Hálózatának tagságát 2010-ben elnyerő magyar-szlovák Novohrad-Nógrád Geopark (NNG) 63 Nógrád megyei települést és 28 szlovák oldali önkormányzatot foglal magában.

A kistérségi kezdeményezéssel 2008-ban alakult NNG az egykor szétszakadt tájat és palóc közösségeket öleli határok nélküli egységbe.

A geopark lényegében egy új alapokra helyezett térségfejlesztési koncepció típusa, hiszen olyan nagyságú, gazdaságilag életképes területről van szó, ahol elsősorban a földtudományi értékek vonzerjén, de biológiai, régészeti, antropológiai, néprajzi, egyéb kulturális és történelmi értékek gazdag kínálatán is alapuló fenntartható, környezetbarát turizmus (geoturizmus) valósítható meg, mely a térség gazdasági felemelkedésének szolgálatába állítható. A törekvések megvalósítása szerencsés esetben széleskörű társadalmi bázison nyugszik, az összes érdekelt bevonásával, ahol az állami, térségi és önkormányzati szervek mellett az állampolgári képviselő is megoldott.

A geopark igazi letéteményese a benne élő ember, a hagyományait büszkén ápoló, vagy újra felfedezni vágyó, az aktív szerepkört vállaló környezettudatos helybéli lakos.

Ipolytarnóci fejlesztések:

Az 1944 óta védett ősmaradvány-lelőhelyen az 1985 évi Neogén Geológiai Világkongresszusra készült el a kutatóház és a Borókás-árok feltárásait védő épületek zöme.

Az időközben a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi és vagyonkezelésébe került természetvédelmi területen 1986-ban nyílt meg a nagyközönségnek a 800m hosszú geológiai tanösvény, 1989-ben pedig a fogadóépület – amely később új arculatot kapott. Az 1990-es években új tanösvényszakaszokkal és létesítményekkel gyarapodott a terület.

Az elmúlt néhány évben számos újabb fejlesztés történt az Ipolytarnóci Ősmaradványok Természetvédelmi Területen. Egy PHARE CBC pályázatból elkészült a Nagycsarnok miocén flóra-rekonstrukciója (műselyemből). A ROP-1.1.1-2004-11-0005/31 projekt keretében „Az Ipolytarnóci Ősvilági Pompei turisztikai célú fejlesztésének I. üteme”, az ÉMOP-2007-2.1.1/B pályázat nyomán a fejlesztés II. üteme fejeződött be.

Az Ősfenyő Belépő fogadóépületben kialakításra került egy szimulációs terem 4D filmszínháza, egy kiállítótér, egy konferenciaterem, egy ajándékbolt, egy információs tér, és benne a turisták által önállóan kezelhető információs portálok. A közeli kávézóban étkezni is lehet.

Az akadálymentesített geológiai tanösvény Tasnádi Kubacska bemutatócsarnokában kiépítésre

került egy, az ősvilági élőhely bemutatását 3D formában lehetővé tevő vizuáltechnikai rendszer. Ez a túravezető segítségével prezentált interaktív nyomolvasási program világviszonylatban egyedülálló attrakciót kínál.

A 2007 nyarán rendkívüli leletmentéssel Ipolytarnócra szállított 7 millió éves bükkábrányi fák a látogatóközpont előtti védőépületben kerültek végleges levédésre.

Lombkorona sétány és Miocén erdő látnivalói egészítik ki a terület tanösvény hálózatát (Geológiai, Kőzetparki, Biológiai és Kőszikla ösvények) bejáró látogatók program lehetőségeit. Családos kirándulók számára drótkötélpálya – játszótér és tűzrakó helyekkel kiegészített pergola nyújthat pihenést.

Bővebb és naprakész információk a terület honlapján (osmaradvanyok.hu) érhetők el.